

Nr 30.

Ankom till riksdagens kansli den 30 april 1915 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område m. m.

Närvarande vid ärendets slutliga behandling: herrar Lindhagen, Söderbergh, Trana, Stårner, Alexanderson, Knut Larsson, greve Spens, Dahl, Richard Jonson*, Pettersson i Södertälje, Pettersson i Bjälbo, Persson i Norrköping, Gustafsson i Örebro, Borg, Westman* och Rehn.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Genom en den 19 mars 1915 dagtecknad proposition, nr 83, vilken blivit hänvisad till lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga här nedan intagna förslag till

1) lag om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område;

2) lag om avbetalningsköp;

3) lag om ändrad lydelse av 25 § utsökningslagen; och

4) lag om ändrad lydelse av 10 § 2 mom. i förordningen den 10 augusti 1877 om nya utsökningslagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall.

Vid anmälan av lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag har föredragande departementschefen beträffande förslagens tillkomst och allmänna grunder anfört följande:

Bihang till riksdagens protokoll 1915. 9 saml. 27 häft. (Nr 30.)

»I fråga om tillkomsten av förevarande lagförslag torde jag få erinra, att Eders Kungl. Maj:t under år 1909 tog initiativ till återuppbyggande av det för Sverige, Danmark och Norge gemensamma lagstiftningsarbetet å obligationsrättens område. Delegerade från de tre länderna, som efter överenskommelse regeringarna emellan sammanträdde i Stockholm under november månad 1909, enades därvid om ett visst program för det ifrågasatta samarbetet. Med gillande av det föreslagna programmet uppdrog Eders Kungl. Maj:t den 21 maj 1910 åt den för utarbetande av lagförslag inom obligationsrättens område den 7 juni 1901 tillsatta kommittén att utarbeta förslag till lagstiftning i en del av de på programmet upptagna ämnen, däribland ingående av avtal samt bestämmelser mot missbruk av ekonomisk övermakt och dylikt, särskilt angående köp på avbetalning och avtal om vite. I sammanhang härmed bemyndigades kommittén att med motsvarande danska och norska kommittéer sammanträda till gemensamma överläggningar i syfte att åstadkomma största möjliga överensstämmelse mellan kommittéernas blivande förslag. De tre kommittéerna hava nu avgivit förslag till lagar om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område samt om avbetalningsköp; och har i sammanhang härmed den svenska kommittén utarbetat jämväl de övriga lagförslag, som avses i lagrådets nu förevarande utlåtande.»

Efter att hava redogjort för innehållet i de av den svenska kommittén avgivna lagförslagen samt lagrådets utlåtande över dessa anförde departementschefen bland annat:

»De förslag till lagar om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område samt om avbetalningsköp, vilka jag nu underställer Eders Kungl. Maj:ts prövning, utgöra en naturlig fortsättning av det lagstiftningsarbete, som lett till sammanstående lagar om köp och byte av lös egendom samt till den år 1914 antagna lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande. Förslaget till lag om avtal m. m. avser att reglera frågor, vilkas lösning i vårt land hittills varit överlämnad huvudsakligen åt teori och praxis. För rättsskipningen måste det givetvis bliva av genomgripande betydelse, att det inom de centrala rättsområden, vilka i förslaget behandlas, blir i lag fastslaget vad som är gällande rätt. De rättsgrundsatser, vilka kommit till uttryck i förslaget, synas mig också väl ägnade att fylla den lucka, som härutinnan för närvarande finnes i vår lagstiftning. Därest förslaget, som i allt väsentligt överensstämmer med motsvarande danska och norska lagförslag, upphöjes till lag, är därmed ännu ett viktigt steg taget till vinnande av rättsenhet mellan de tre nordiska ländernas lagstiftning å förmögenhetsrättens område.»

Beträffande det närmare innehållet av de ifrågavarande lagförslagen får utskottet hänvisa till den kungl. propositionen jämte därvid fogade utdrag av de i statsrådet och lagrådet förda protokollen.

Vid granskning av det i propositionen innefattade förslaget till lag om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område har utskottet funnit detsamma innehåll vara väl ägnat att avhjälpa den brist, som sedan länge gjort sig kännbar inom de viktiga områden av lagstiftningen, vilka i förslaget behandlas. Med hänsyn härtill och då överensstämmande lagar på dessa områden måste vara av största betydelse för en likformig rättsutveckling inom de skandinaviska länderna anser utskottet sig böra tillstyrka, att ifrågavarande förslag, vilket som nämnt i allt väsentligt överensstämmer med motsvarande danska och norska lagförslag, måtte i huvudsak av riksdagen antagas.

Vad angår förslagets detaljbestämmelser har utskottet endast på en punkt funnit sig böra förorda en förändring av saklig innebörd. I andra stycket av 37 § har till reglering upptagits frågan om giltigheten av de särskilt vid försträckning brukliga förbehållen om förverkande av pant eller annan säkerhet, som blivit ställd för fullgörande av en förpliktelse. Dylika förbehåll i pantavtal synas sedan gammalt hava i vårt land betraktats såsom ogiltiga. I rättspraxis har till stöd för denna uppfattning åberopats den i 9 kap. 6 § handelsbalken i dess lydelse enligt förordningen den 11 augusti 1815 förekommande bestämmelsen om ogiltighet av vite vid försträckning. Sedan detta stadgande i sammanhang med bestämmelserna om räntemaximum år 1907 blivit upphävt, kan det vara föremål för delade meningar, huruvida förbehåll av här avsedd beskaffenhet kunna anses giltiga eller icke. Den bestämmelse i ämnet, som upptagits i förslagets 37 §, innefattar i olikhet med motsvarande utländska lagstadganden icke något ovillkorligt förbud mot förbehåll av detta slag, utan man har nöjt sig med att överlämna åt domstolarna att sätta ett dylikt förbehåll ur kraft, om och i den mån en tillämpning av detsamma skulle leda till uppenbart obilliga resultat. Utskottet delar de betänkligheter, som en av lagrådets ledamöter anført mot den ståndpunkt förslaget sålunda intagit. Med rådande rättsuppfattning i vårt land synes utskottet bäst överensstämmande att fränkänna dylika förbehåll all kraft och verkan. Genom att gå denna väg vinner man tillika den fördelen, att galdenären för att få förbehållet satt ur kraft icke behöver förebringa någon bevisning angående förhållandet mellan pantens värde och den skuld, för vilken den blivit ställd. Den bevisskyldighet, som i sådant avseende enligt förslaget skulle åligga

*Utskottets
yttrande.*

honom, kan ofta nog bli svår att fullgöra. Härtill kommer, att ett ovillkorligt förbud mot förbehåll om förverkande av pant utgör en förutsättning för, att man med någon utsikt till framgång skall kunna till betryggande av gäldenärens intresse inskrida mot de missförhållanden, som visat sig vara förenade med nu rådande avtalsfrihet i fråga om sättet för realisation av panträtt i lös egendom. Behovet av bestämmelser till skydd för gäldenären härutinnan torde vara allmänt erkänt. Ett steg i antydd riktning är redan taget genom de i anledning av världskriget utfärdade moratorieförfattningarna. I 4 § av förordningen den 20 februari 1915 angående förbud för vissa fall mot exekutiv försäljning, så ock angående vissa inskränkningar i borgenärs rätt att skaffa sig betalning ur pantsatta värdepapper meddelas sålunda förbud för borgenär, som innehar aktie, banklott eller obligation såsom pant för fordran, att skaffa sig betalning ur panten i annan ordning än genom dess försäljning å offentlig auktion. Därjämte föreskrives, att gäldenären, så vitt ske kan, skall underrättas om tid och ort för auktionen. Dessa provisoriska bestämmelser liksom stadgandena i förordningen den 23 oktober 1914 om vad vid försäljning av värdepapper i vissa fall skall iakttagas komma säkerligen att efterbildas vid en förestående revision av nu gällande regler om panträtt i lös egendom. Kommer en blivande lagstiftning härutinnan att byggas på grundsatsen, att borgenären för att skaffa sig betalning måste låta försälja panten å offentlig auktion under betryggande former, synes det utskottet, som skulle därmed mindre väl överensstämman, att man i något fall tillerkänner giltighet åt ett förbehåll om förverkande av pant. Vid nu angivna förhållanden och då den ifrågasatta ändringen icke är av beskaffenhet att i avsevärd mån öka de skiljaktigheter, som förefinnas mellan de tre förslagen, har utskottet ansett sig böra föreslå, att åt 37 § andra stycket gives det innehåll, att, därest vid försträckning eller eljest förbehåll träffats om förverkande av pant eller annan säkerhet, för den händelse förbindelsen icke fullgöres, sådant förbehåll skall vara utan verkan.

I 20, 29 och 36 §§ av nu förevarande förslag hava vidtagits några jämkningar av uteslutande redaktionell natur.

Förslaget till lag om avbetalningsköp synes utskottet å ena sidan bereda köparne ett välbehöfligt skydd mot missbruk av de stränga kontraktsbestämmelser, som ofta återfinnas i dylika avtal, utan att å andra sidan lägga hinder i vägen för den reella avbetalningshandeln. Mot de särskilda bestämmelserna i detta förslag eller mot de båda övriga genom propositionen framlagda lagförslagen har utskottet icke funnit anledning till någon anmärkning.

Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets förslag.

På grund av vad utskottet sålunda anført får utskottet hemställa,

att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande

1:o) **Lag**

om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område.

1 kap.

Om slutande av avtal.

1 §.

Anbud om slutande av avtal och svar å sådant anbud vare, efter ty här nedan i 2—9 §§ sägs, bindande för den, som avgivit anbudet eller svaret.

Vad i nämnda paragrafer stadgas skall lända till efterrättelse, så vitt ej annat följer av anbudet eller svaret eller av handelsbruk eller annan sedvänja.

I fråga om avtal, för vars giltighet enligt lag fordras iakttagande av viss form, gälle vad särskilt är stadgat.

2 §.

Har anbudsgivaren bestämt viss tid för svar, skall han anses hava föreskrivit, att svaret skall inom den tid komma honom till handa.

Är i brev eller telegram, vari anbud göres, viss tidrymd utsatt för svaret, skall denna räknas från den dag brevet är dagtecknat eller den tid på dagen telegrammet är inlämnat för befordran.

3 §.

Göres anbud i brev eller telegram utan att tid för svar däri utsettes, måste antagande svar komma anbudsgivaren till handa inom den

Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets förslag.

tid, som vid anbudets avgivande skäligen kunde av honom beräknas åtgå. Vid beräkningen av nämnda tid äge anbudsgivaren, där ej annat föranledes av omständigheterna, förutsätta, att anbudet framkommer i rätt tid samt att svaret avsändes utan uppskov efter det anbudstagaren åtnjutit skälig betänketid och icke varder under vägen förseuat; är anbudet gjort i telegram, äge anbudsgivaren tillika förutsätta, att svaret befordras på enahanda sätt eller annorledes kommer honom lika tidigt till handa.

Anbud, som göres muntligen utan att anstånd med svaret medges, måste omedelbart antagas.

4 §.

Antagande svar, som för sent kommer anbudsgivaren till handa, skall gälla såsom nytt anbud.

Vad nu är sagt äge dock icke tillämpning, där den, som avsänt svaret, utgår från att det framkommit i rätt tid och mottagaren måste inse detta. I ty fall åligger det denne, om han icke vill godtaga svaret, att utan oskäligt uppehåll giva avsändaren meddelande därom; underlåter han det, anses avtal hava genom svaret kommit till stånd.

5 §.

Avslås anbud, vare det förfallet, ändå att den tid, varunder det eljest skolat gälla, ej gått till ända.

6 §.

Svar, som innehåller, att anbud antages, men som på grund av tillägg, inskränkning eller förbehåll icke överensstämmer med anbudet, skall gälla såsom avslag i förening med nytt anbud.

Vad nu är sagt äge dock icke tillämpning, där den, som avgav svaret, anser det överensstämma med anbudet och mottagaren måste inse detta. I ty fall åligger det denne, om han icke vill godtaga svaret, att utan oskäligt uppehåll giva meddelande därom; underlåter han det, skall avtal i enlighet med svarets innehåll anses hava kommit till stånd.

Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets förslag.

7 §.

Anbud eller svar, som återkallas, vare ej gällande, där återkallelsen kommer den, till vilken anbudet eller svaret är riktat, till handa innan han tager del av detta eller samtidigt därmed.

8 §.

Har den, som avgivit anbud, förklarat sig icke påfordra uttryckligt svar därå, eller utvisa omständigheterna, att han ej förväntar sådant, vare anbudstagaren ändock pliktig att på förfrågan giva besked, om han vill antaga anbudet; underlåter han det, anses anbudet förfallet.

Angående vissa fall, då underlåtenhet att avböja anbud anses såsom antagande, är särskilt stadgat.

9 §.

Där någon i meddelande, som eljest vore att anse såsom anbud, använt orden »utan förbindelse», »utan obligo» eller liknande uttryck, anses meddelandet allenast såsom uppfordran att avgiva anbud av det innehåll meddelandet giver vid handen. Inkommer sådant anbud inom rimlig tid därefter från någon, vilken blivit sålunda uppfordrad att avgiva anbud, och måste mottagaren inse, att anbudet framkallats genom hans uppfordran, åligger det honom, där han icke vill antaga detsamma, att utan oskäligt uppehåll giva meddelande därom till anbudsgivaren; underlåter han det, skall han anses hava antagit anbudet.

2 kap.

Om fullmakt.

10 §.

Den, som åt annan givit fullmakt att sluta avtal eller eljest företaga rättshandlingar, varder omedelbart berättigad och förpliktad i förhållande till tredje man genom rättshandling, som fullmäktigen inom fullmaktens gränser företager i fullmaktsgivarens namn.

*Kungl. Maj:ts förslag.**Utskottets förslag.*

Där någon såsom anställd i annans tjänst eller eljest i följd av avtal med annan intager en ställning, varmed enligt lag eller sedvänja följer viss behörighet att handla å dennes vägnar, anses han hava fullmakt att företaga rättshandlingar, som falla inom gränserna för denna behörighet.

11 §.

Har fullmäktigen vid företagande av rättshandling handlat i strid mot särskilda inskränkande föreskrifter av fullmaktsgivaren, vare rättshandlingen ej gällande mot denne, såframt tredje man insåg eller bort inse, att fullmäktigen sålunda överskred sin befogenhet.

Är fullmakten av sådan beskaffenhet, som i 18 § avses, vare rättshandling, som fullmäktigen med överskridande av sin befogenhet företagit, icke gällande mot fullmaktsgivaren, ändå att tredje man var i god tro.

12 §.

Vill fullmaktsgivaren återkalla fullmakt, som avses i 13—16 §§, åligger det honom, även om han meddelat fullmäktigen, att han icke längre vill låta fullmakten gälla, att iakttaga vad i nämnda paragrafer för varje fall föreskrives; äro flera av dessa föreskrifter var för sig tillämpliga å samma fullmakt, skola de alla iakttagas.

Tredje man, hos vilken en fullmakt återkallats på det i 13 § angivna sätt, äge dock icke åberopa, att återkallelse ej skett på annat sätt.

13 §.

Fullmakt, som bragts till tredje mans kännedom genom ett till honom särskilt riktat meddelande från fullmaktsgivaren, är återkallad, när särskilt meddelande från fullmaktsgivaren, att fullmakten icke vidare skall gälla, kommit tredje man till handa.

14 §.

Fullmakt, som blivit av fullmaktsgivaren i tidning eller annorledes allmänligen kungjord, återkallas genom tillkännagivande, som kungöres i enahanda ordning.

*Kungl. Maj:ts förslag.**Utskottets förslag.*

Möter hinder häremot, skall återkallelsen på annat lika verksamt sätt tillkännagivas. Fullmaktsgivaren äge, där han det äskar, hos myndighet, som i 17 § sägs, erhålla anvisning, huru han i sådant avseende har att förfara.

15 §.

Fullmakt, som avses i 10 § andra stycket, återkallas därigenom att fullmäktigen avlägsnas från tjänst eller annan ställning, i kraft varav han varit befullmäktigad.

16 §.

Fullmakt, vilken innefattas i sådan skriftlig handling, som utgives till fullmäktigen för att av honom innehavas och företes för tredje man, återkallas därigenom att fullmaktsgivaren återtager eller låter förstöra handlingen.

Fullmäktigen är pliktig att på begäran av fullmaktsgivaren återställa fullmaktshandlingen.

17 §.

Visar fullmaktsgivaren sannolika skäl, att handling, som i 16 § omförmäles, förkommit eller att han av annan orsak icke utan dröjsmål kan få den åter, må handlingen, efter ty här nedan sägs, förklaras kraftlös.

Ansökan härom göres hos överexekutor i den ort, inom vilken fullmaktsgivaren bor. Finnes ansökningen kunna bifallas, skall överexekutor utfärda och sökanden låta i allmänna tidningarna införa kungörelse, att handlingen efter utgången av viss tid, som må bestämmas till högst fjorton dagar efter kungörelsens införande, skall vara kraftlös. Kungörelsen skall jämväl, där överexekutor det föreskriver, införas i annan tidning, en eller flera gånger, innan den införes i allmänna tidningarna.

18 §.

Fullmakt, som grundar sig allenast å fullmaktsgivarens meddelande till fullmäktigen, är återkallad, när meddelande från fullmaktsgivaren, att fullmakten icke vidare skall gälla, kommit fullmäktigen till handa.

19 §.

I fall, då fullmaktsgivaren har särskild anledning att befara, att fullmäktigen, oaktat fullmakten återkallats eller fullmaktshandlingen förklarats kraftlös, kommer att på grund av fullmakten företaga rättshandling gent emot viss man, vilken kan antagas sakna vetskap om dess upphörande, åligger det honom att, där så ske kan, giva denne meddelande, att fullmakten icke vidare skall gälla. Underlåter han det, må han, såframt den, gent emot vilken rättshandlingen företagits, var i god tro, icke mot denne åberopa fullmaktens upphörande.

20 §.

Har fullmaktsgivaren utan att i ovan stadgad ordning bringa fullmakten till upphörande tillsagt fullmäktigen att icke göra bruk av fullmakten eller annorledes givit till känna sin vilja, att fullmakten icke *längre* skall gälla, vare rättshandling, som fullmäktigen företager, icke gällande mot fullmaktsgivaren, såframt tredje man ägde eller bort äga kännedom om förhållandet.

20 §.

Har fullmaktsgivaren utan att i ovan stadgad ordning bringa fullmakten till upphörande tillsagt fullmäktigen att icke göra bruk av fullmakten eller annorledes givit till känna sin vilja, att fullmakten icke *vidare* skall gälla, vare rättshandling, som fullmäktigen företager, icke gällande mot fullmaktsgivaren, såframt tredje man ägde eller bort äga kännedom om förhållandet.

21 §.

Dör fullmaktsgivaren, vare fullmakten ändock gällande, för så vitt ej särskilda omständigheter föranleda, att den skall vara förfallen. Ändå att sådana omständigheter äro för handen, vare dock rättshandling, som fullmäktigen företager, gällande mot dödsboet, där tredje man varken ägde eller bort äga vetskap om dödsfallet och dess betydelse för fullmäktigens behörighet att företaga rättshandlingen; är fullmakten sådan, som i 18 § avses, erfordras för rättshandlingens giltighet, att ej heller fullmäktigen ägde eller bort äga sådan vetskap, då han företog rättshandlingen.

Rättshandling, som, efter vad nu sagts, är gällande mot dödsboet, äge, där den dödes egendom varder avträdd till konkurs, icke mot

*Kungl. Maj:ts förslag.**Utskottets förslag.*

borgenärerna större verkan än den skulle haft, om den företagits av stärbhusdelägarne.

22 §.

Där fullmaktsgivaren förklaras omyndig eller kommer under annans målsmanskap, have rättshandling, som fullmäktigen företager, icke större verkan än den skulle haft, om fullmaktsgivaren själv företagit densamma.

23 §.

Varder fullmaktsgivarens egendom avträdd till konkurs, äge tredje man icke å rättshandling, som fullmäktigen företager, grunda någon rätt av beskaffenhet att kunna göras gällande i konkursen.

24 §.

Utan hinder därav att fullmaktsgivaren icke vidare råder över sig och sitt gods, må fullmäktigen, intill dess erforderliga åtgärder kunna vidtagas av den, som enligt lag äger handla å fullmaktsgivarens vägnar, i kraft av fullmakten företaga sådana rättshandlingar, som äro nödiga för att skydda fullmaktsgivaren eller hans konkursbo mot förlust.

25 §.

Den, som uppträder såsom fullmäktig för annan, ansvarar för att han har erforderlig fullmakt och är förty, där han ej förmår styrka, att han handlat efter fullmakt eller att den rättshandling, varom fråga är, blivit godkänd av den uppgivne huvudmannen eller ändock är gällande mot honom, pliktig att ersätta tredje man all skada, som denne lider därigenom att han icke kan göra rättshandlingen gällande mot huvudmannen.

Vad sålunda är stadgat skall dock icke äga tillämpning, där tredje man insåg eller bort inse, att fullmakt ej förefanns eller att förefintlig fullmakt överskreds; ej heller där den, som företog rättshandlingen, handlade på grund av fullmakt, vilken i följd av någon särskild omständighet, varom han icke ägde kunskap och varom tredje man ej heller kunde med fog förutsätta, att han skulle hava kännedom, icke kan göras gällande mot huvudmannen.

Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets förslag.

26 §.

Vad här ovan i detta kapitel är stadgat om fullmakt att företaga rättshandlingar skall äga motsvarande tillämpning i fråga om fullmakt att företräda fullmaktsgivaren vid rättshandlingar, som företagas gent emot honom.

27 §.

I fråga om återkallelse av prokura, som blivit till handelsregistret anmäld, skall vad i 7 och 32 §§ lagen om handelsregister, firma och prokura den 13 juli 1887 är stadgat lända till efterrättelse. Har återkallelsen blivit införd i handelsregistret och kungjord i ortstidningen, är firmans innehavare icke pliktig att jämväl på annat sätt återkalla fullmakten.

Angående formen för fullmakt att sälja, förbyta eller förpanta fast egendom gälle vad i 10 kap. 1 § jordabalken stadgas. Har sådan fullmakt blivit, efter ty i 16 och 17 §§ sägs, återkallad eller för kraftlös förklarad, vare fullmakten utan verkan.

Genom vad här ovan i detta kapitel stadgas därom, att rättshandling av fullmäktigen i vissa fall icke är gällande mot fullmaktsgivaren, sker ej ändring i vad 18 kap. 3 § handelsbalken innehåller angående verkan därav att vad som genom sådan rättshandling åtkommit blivit använt till fullmaktsgivarens nytta.

3 kap.

Om rättshandlingars ogiltighet.

28 §.

Rättshandling, den någon blivit rättsstridigt tvungen att företaga, vare, där tvånget utövats genom våld å person eller genom hot, som innebär trängande fara, icke gällande mot den tvungne.

Har tvånget utövats av annan än den, gent emot vilken rättshandlingen företogs, och var denne i god tro, åligger det dock den tvungne, där han vill mot honom åberopa tvånget, att utan oskäligt uppehåll efter det tvånget upphörde giva honom meddelande därom vid äventyr, om sådant underlåtes, att rättshandlingen varder gällande.

Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets förslag.

29 §.

Rättshandling, den någon utan användande av sådana tvångsmedel, som i 28 § avses, rättsstridigt tvungit en annan att företaga, vare ej gällande mot den tvungne, där den, gent emot vilken rättshandlingen företogs, själv utövat tvånget eller *han* insett eller bort inse, att rättshandlingen framkallats genom rättsstridigt tvång från annans sida.

29 §.

Rättshandling, den någon utan användande av sådana tvångsmedel, som i 28 § avses, rättsstridigt tvungit en annan att företaga, vare ej gällande mot den tvungne, där den, gent emot vilken rättshandlingen företogs, själv utövat tvånget eller *ock* insett eller bort inse, att rättshandlingen framkallats genom rättsstridigt tvång från annans sida.

30 §.

Där den, gent emot vilken en rättshandling företagits, framkallat densamma genom svikligt förledande eller ock insett eller bort inse, att den, som företog rättshandlingen, blivit svikligen förledd därtill av annan, vare rättshandlingen icke gällande mot den förledde.

Har den, gent emot vilken rättshandlingen företogs, svikligen uppgivit eller förtegit omständigheter, som kunna antagas vara av betydelse för rättshandlingen, skall han anses hava därigenom framkallat densamma, såframt det ej visas, att det svikliga förfarandet icke inverkat å rättshandlingen.

31 §.

Har någon begagnat sig av annans trångmål, oförstånd, lättsinne eller beroende ställning i förhållande till honom till att taga eller betinga sig förmåner, vilka stå i uppenbart missförhållande till det vederlag, som må hava blivit erlagt eller utfäst, eller för vilka något vederlag icke skall utgå, vare rättshandling, som sålunda tillkommit, icke gällande mot den förfördelade.

Lag samma vare, där sådant otillbörligt förfarande, som i första stycket avses, ligger annan till last än den, gent emot vilken rättshandlingen företogs, och denne ägde eller bort äga kunskap därom.

Om avtal rörande bärgning gälle vad i 227 § sjölagen är stadgat.

32 §.

Den, som avgivit en viljeförklaring, vilken i följd av felskrivning eller annat misstag å hans sida fått annat innehåll än åsyftat varit, vare icke bunden av viljeförklaringens innehåll, där den, till vilken förklaringen är riktad, insåg eller bort inse misstaget.

Varder en avgiven viljeförklaring, som befordras genom telegram eller framföres muntligen genom bud, till följd av fel vid telegraferingen eller oriktigt återgivande genom budet till innehållet förvanskad, vare avsändaren, ändå att mottagaren var i god tro, icke bunden av förklaringen i det skick den framkommit. Vill avsändaren av anledning som nu sagts icke låta förklaringen gälla, åligger det honom dock att giva mottagaren meddelande därom utan oskäligt uppehåll efter det förvanskningen kommit till hans kunskap; underlåter han det, och var mottagaren i god tro, vare förklaringen gällande sådan den framkommit.

33 §.

Rättshandling, som eljest vore att såsom giltig anse, må ej göras gällande, där omständigheterna vid dess tillkomst voro sådana, att det skulle strida mot tro och heder att med vetskap om dem åberopa rättshandlingen, och den, gent emot vilken rättshandlingen företogs, måste antagas hava ägt sådan vetskap.

34 §.

Har skuldebrev, kontrakt eller annan skriftlig handling upprättats för skens skull, må utan hinder därav fordran eller rättighet, som den enligt handlingens innehåll berättigade på grund av densamma överlåtit å annan, göras gällande av förvärvaren, såframt denne var i god tro vid sitt förvärv.

35 §.

Har någon underskrivit skuldebrev eller annan handling, som är gällande i innehavarens hand eller eljest av löpande beskaffenhet, vare handlingen, ändå att den utan hans vilja kommit ur hans besittning,

Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets förslag.

gällande mot honom, där den efter överlåtelse förvärvats av någon, som därvid var i god tro.

Är kvitto å ett penningbelopp utan borgenärens vilja kommet ur hans besittning, vare utan hinder därav betalning, som gäldenären, när fordringen är förfallen, i god tro erlägger mot bekommande av kvittot, gällande mot borgenären.

36 §.

Vite i penningar eller annat, som någon utfäst sig att gälda för den händelse han icke skulle fullgöra en honom åliggande förpliktelse eller eljest företaga eller underlåta att företaga en handling, må ned sättas efter ty skäligt prövas, såframt utkrävandet av vad utfäst blivit finnes vara uppenbart obilligt; vid prövning härav skall hänsyn tagas ej blott till förlust, som den enligt utfästelsen berättigade må hava lidit, utan även till det intresse han eljest må hava haft i handlingens företagande eller underlåtande ävensom till övriga föreliggande omständigheter. Har förverkat vite utan förbehåll guldits, äge den, som utfäst vitet, icke på grund av vad här ovan är stadgat söka något åter.

37 §.

Har någon för den händelse, att ett av honom ingånget avtal skulle komma att hävas på grund av underlåtet fullgörande från hans sida, förbundit sig att utan hinder av avtalets hävande erlägga vad han utfäst eller låta den andre behålla

36 §.

Vite i penningar eller annat, som någon utfäst sig att gälda för den händelse han icke skulle fullgöra en honom åliggande förpliktelee eller eljest *skulle* företaga eller underlåta att företaga en handling, må ned sättas efter ty skäligt prövas, såframt utkrävandet av vad utfäst blivit finnes vara uppenbart obilligt; vid prövning härav skall hänsyn tagas ej blott till förlust, som den enligt utfästelsen berättigade må hava lidit, utan även till det intresse han eljest må hava haft i handlingens företagande eller underlåtande ävensom till övriga föreliggande omständigheter. Har förverkat vite utan förbehåll guldits, äge den, som utfäst vitet, icke på grund av vad här ovan är stadgat söka något åter.

37 §.

Har någon för den händelse, att ett av honom ingånget avtal skulle komma att hävas på grund av underlåtet fullgörande från hans sida, förbundit sig att utan hinder av avtalets hävande erlägga vad han utfäst eller låta den andre behålla

Kungl. Maj:ts förslag.

vad erlagt blivit, skall vad i 36 § är i fråga om vite stadgat äga motsvarande tillämpning.

Lag samma vare, där vid försträckning eller eljest det förord träffats, att pant eller annan säkerhet, som blivit ställd för fullgörande av en förpliktelse, skall vara förverkad, där denna icke kommer att rätteligen fullgöras.

Om vissa avbetalningsköp gälle vad särskilt är stadgat.

Utskottets förslag.

vad erlagt blivit, skall vad i 36 § är i fråga om vite stadgat äga motsvarande tillämpning.

Är vid försträckning eller eljest förbehåll träffat, att pant eller annan säkerhet, som blivit ställd för fullgörande av en förpliktelse, skall vara förverkad, där denna icke kommer att rätteligen fullgöras, vare det förbehåll utan verkan.

Om vissa avbetalningsköp gälle vad särskilt är stadgat.

38 §.

Har till förebyggande av konkurrens någon betingat sig av annan, att denne icke skall idka handel eller annan verksamhet av angivet slag eller icke taga anställning hos någon, som idkar sådan verksamhet, vare den, som gjort utfästelsen icke därav bunden, för så vitt utfästelsen i fråga om tid och ort eller eljest skulle sträcka sig längre än som kan erfordras för att hindra konkurrens eller ock över hövan inskränka honom i hans frihet att utöva förvärvsverksamhet; vid prövning i sistnämnda avseende skall hänsyn tagas jämväl till det intresse den enligt utfästelsen berättigade har i densammas fullgörande.

4 kap.

Allmänna bestämmelser.

39 §.

Är enligt denna lag giltigheten av avtal eller annan rättshandling beroende därav att den, gent emot vilken rättshandlingen företogs, icke ägde eller bort äga vetskap om visst förhållande eller eljest var i god tro, skall hänsyn tagas till vad han insåg eller bort inse vid den tidpunkt, då rättshandlingen blev honom kunnig. Dock må, där särskilda omständigheter sådant föranleda, hänsyn jämväl tagas till den insikt han vunnit eller bort vinna efter nämnda tidpunkt, men innan rättshandlingen inverkat bestämmande på hans handlingssätt.

*Kungl. Maj:ts förslag.**Utskottets förslag.*

40 §.

Skall någon enligt denna lag giva annan ett meddelande, vid äventyr att eljest avtal anses slutet eller anbud antaget eller rättshandling, som av honom eller å hans vägnar företagits, bliver mot honom gällande, och varder sådant meddelande inlämnat för befordran med post eller telegraf eller eljest på ändamålsenligt sätt avsänt, må ej den omständigheten, att meddelandet försenas eller icke kommer fram, föränleda därtill att avsändaren icke anses hava fullgjort vad honom åligger.

I fråga om återkallelse av anbud eller svar eller av fullmakt gäller vad i 7, 13 och 18 §§ är stadgat.

41 §.

Genom denna lag upphävas 1 kap. 1 § och 9 kap. 9 § handelsbalken, 2 och 3 §§ i lagen den 14 juni 1901 angående ocker samt vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stadgat stridande mot här ovan givna bestämmelser.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1916.

2:o) Lag om avbetalningsköp.

1 §.

Med avbetalningsköp förstås i denna lag avtal, varigenom lösöre säljes mot betalning i särskilda poster, av vilka en eller flera skola erläggas efter det godset utgivits till köparen, och under villkor tillika att säljaren skall äga rätt att återtaga godset, om köparen åsidosätter

Bihang till riksdagens protokoll 1915. 9 saml. 27 häft. (Nr 30.)

*Kungl. Maj:ts förslag.**Utskottets förslag.*

vad honom åligger, eller att äganderätten till godset skall förbliva hos säljaren intill dess betalningen eller viss del därav blivit erlagd.

Har avtalet betecknats såsom hyresavtal eller betalningen såsom vederlag för godsets bruk och nyttjande, skall utan hinder därav avtalet anses såsom avbetalningsköp, såframt det finnes vara åsyftat, att den, som fått godset till sig utgivet, skall bliva ägare därav.

Lagen äger icke tillämpning, när sammanlagda beloppet av de poster, som köparen enligt avtalet har att erlægga (avbetalningspriset), överstiger tre tusen kronor.

2 §.

Underlåter köparen att fullgöra sin betalningsskyldighet, äge säljaren icke på grund därav rätt att taga godset åter, utkräva post, som eljest ej vore förfallen, eller göra annan i avtalet stadgad särskild påföljd gällande, med mindre någon post utestår ogulden minst fjorton dagar utöver förfallodagen och denna post antingen uppgår till minst en tiondel av avbetalningspriset eller tillsammans med annan ogulden förut förfallen post utgör minst en tjugondel därav.

Där köparen i annat avseende än i första stycket sägs åsidosätter vad honom åligger, må särskild påföljd, som för sådan händelse kan vara avtalad, icke vinna tillämpning, för så vitt sådant med hänsyn till de föreliggande omständigheterna skulle vara uppenbart obilligt.

3 §.

Vill säljaren taga godset åter, skall vid uppgörelse mellan honom och köparen värdet av godset, då det återtages, räknas köparen till godo.

4 §.

Säljaren äge, där godset återtages, räkna sig till godo, förutom oguldna poster, för vilka betingad förfallodag är inne vid tiden för godsets återtagande, nio tiondelar av övriga då oguldna poster; har säljaren vid domstol yrkat godsets återbekommande, skall i stället tagas hänsyn till tiden för stämningens delgivning. Ränta skall ock tillgodoräknas säljaren, där sådan blivit utfäst eller enligt lag skall utgå.

Förmår köparen eller säljaren visa, att det pris, som godset skulle

Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets förslag.

hava betingat, om det sålts mot kontant betalning (kontantpriset), med mer eller mindre än en tiondel understiger avbetalningspriset, skall sammanlagda beloppet av de icke förfallna posterna i stället för att minskas till nio tiondelar beräknas till den kvotdel, som kontantpriset utgör i förhållande till avbetalningspriset.

Kostnad, som säljaren måste vidkännas för godsets återtagande, skall ock räknas honom till godo.

5 §.

Finnes godsets värde överstiga det belopp, som enligt 4 § eller, där fråga är om handräckning, enligt 12 § räknats säljaren till godo, äge denne icke återbekomma godset, med mindre överskottet gäldas till köparen eller nedsättning sker, efter ty i 13 § andra stycket stadgas.

Är godsets värde mindre än vad säljaren enligt 4 § har att fordra, äge han icke utkräva mer än det överskjutande beloppet.

6 §.

Där säljaren yrkat att återbekomma godset, äge köparen, i stället för att fullgöra sin betalningsskyldighet enligt avtalet, på en gång betala vad säljaren enligt 4 § har att fordra. Gör köparen det eller gäldar han, där fråga är om handräckning, det belopp, som därvid räknats säljaren till godo, må ej godset återtagas.

Har säljaren återbekommit godset, äge köparen rätt att inom fjorton dagar därefter lösa det åter. Vill köparen göra bruk av den rätt, skall han betala säljaren godsets värde vid återtagandet jämte det belopp, som säljaren enligt 5 § andra stycket må hava att fordra.

7 §.

Hava flera föremål sålts genom samma avbetalningsköp, och yrkar säljaren att återbekomma godset, äge köparen uttaga och behålla eller, där godset redan återtagits, inom fjorton dagar därefter lösa åter de föremål han helst vill mot det att han betalar säljaren de värden, som blivit dem åsatta. Har säljaren enligt 5 § andra stycket något att fordra, skall jämväl det belopp till honom gäldas.

Vad nu är stadgat skall icke äga tillämpning, när de föremål, som köparen vill uttaga eller lösa åter, äga sådant samband med de övriga, att dessas värde skulle märkligen minskas genom avskiljandet.

8 §.

Har säljaren förbehållit sig, att köparens rätt till gods, som blivit genom ett avbetalningsköp försålt, skall vara beroende därav att han rätteligen fullgör vad honom enligt annat sådant avtal åligger, skall, där köparen det yrkar, vid tillämpning av de i 2 § första stycket givna bestämmelser så anses som om allt godset blivit genom samma avbetalningsköp försålt.

9 §.

Innehåller avtalet bestämmelse, enligt vilken köparens underlåtenhet att fullgöra vad honom åligger skall medföra, att han icke äger åtnjuta betingad förfallotid, och utkräver säljaren med åberopande av sådan bestämmelse hela den överenskomna betalningen eller större del därav än som fränsett bestämmelsen skulle vara till betalning förfallen, skola i fråga om beräkningen av säljarens fordran de i 4 § första och andra styckena givna regler äga motsvarande tillämpning.

10 §.

Har om avbetalningsköp upprättats skriftlig handling, äge säljaren hos utmätningssmannen i den ort, där godset finnes, söka handräckning för godsets återtagande. Sådan ansökan skall göras skriftligen och innehålla uppgift å oguldna poster med deras förfallotider samt vara åtföljd av köpehandlingen i huvudskrift och bestyrkt avskrift.

Kostnaden för handräckningen skall, där utmätningssmannen det äskar, förskjutas av sökanden.

Angående rätt för utmätningssman att i vissa fall meddela handräckning utan hinder av köparens frånvaro skall vad i 59 och 60 §§ utsökningslagen är i fråga om utmätning föreskrivet äga motsvarande tillämpning.

11 §.

Handräckning må ej beviljas, med mindre utmätningssmannen finner uppenbart, att med betalningen föreligger sådant dröjsmål, som i 2 § sägs.

Visar köparen sannolika skäl, att godset blivit sålt till oskäligt högt pris, må handräckning ej heller beviljas.

12 §.

Då fråga är om handräckning, som i denna lag avses, skall vad i 4 § andra stycket är stadgat om beräkning av säljarens fordran icke äga tillämpning. Ej heller skall i ty fall ränta räknas säljaren till godo.

13 §.

Gods, för vars återtagande handräckning meddelas, skall av utmätningssmannen upptecknas och värderas; och äge utmätningssmannen, där så finnes nödigt, tillkalla sakkunniga att biträda vid värderingen.

Finnes godsets värde överstiga det belopp, som räknats säljaren till godo, äge denne icke återbekomma godset, med mindre han hos utmätningssmannen nedsätter det överskjutande beloppet.

14 §.

Beslut i fråga om handräckning må överklagas hos överexekutor. Över dennes beslut må ej klagan föras.

Är köparen eller säljaren missnöjd med värdering eller annan åtgärd, som vid handräckningen vidtagits, eller vill någon av dem påkalla sådan uppgörelse, som skolat äga rum, om godset återtagits annorledes än genom handräckning, vare honom ej förment att efter stämning å den andre utföra sin talan vid domstol. Visar ej säljaren, att han instämt sådan talan inom trettio dagar efter det handräckning gavs eller, där förrättningen inom den tid överklagats, inom lika tid efter det överexekutors beslut meddelades, äge köparen hos utmätningssmannen lyfta det belopp, som, efter ty i 13 § andra stycket sägs, må hava blivit hos denne nedsatt.

15 §.

Vid förrättning för verkställighet av dom, varigenom köparen förpliktats utgiva gods, som blivit försålt genom avbetalningsköp, skall, där ej i domen annorlunda förordnats, i fråga om värdering av godset gälla vad i 13 § första stycket är stadgat.

Är någon missnöjd med det värde, som satts å godset, stånde honom fritt att instämma sin talan till domstol.

16 §.

Jämte de stadganden, som i 10—15 §§ finnas meddelade, skola i fråga om förrättning, som där avses, utsökningslagens föreskrifter i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

17 §.

Har köparen, i avtalet eller sedermera, för den händelse han framdeles skulle komma att åsidosätta sina förpliktelser, avstått från någon rätt eller förmån, som honom enligt här ovan givna stadganden tillkommer, skola dessa ändock lända till efterrättelse.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1916 men icke äga tillämpning å avbetalningsköp, som slutits före nämnda dag.

3:o) **L a g****om ändrad lydelse av 25 § utsökningslagen.**

Härigenom förordnas, att 25 § utsökningslagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

Invänder gäldenär, att den handling, varå kravet grundas, icke är gällande mot honom, ity att han blivit tvungen eller förledd att utgiva densamma; och visar han sannolika skäl för invändningen; varde ock målet förvisat till domstol, där ej gäldenären försummat att tvånget eller förledandet anmäla och kungöra såsom i 26 § stadgas.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1916.

4:o) **L a g**

om ändrad lydelse av 10 § 2 mom. i förordningen den 10 augusti 1877 om nya utsökningslagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall.

Härigenom förordnas, att 10 § 2 mom. i förordningen om nya utsökningslagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall den 10 augusti 1877 skall erhålla följande ändrade lydelse:

Invänder den, som utgivit löpande skuldebrev, varom i föregående punkt sägs, att skuldebrevet icke är gällande mot honom, och grundar sig invändningen å förhållande, som avses i 29—33 §§ av lagen om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område, vare den invändning utan verkan mot den, som efter överlåtelse blivit innehavare av skuldebrevet och därvid var i god tro.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1916.

Stockholm den 30 april 1915.

På lagutskottets vägnar:

CARL LINDHAGEN.

Reservation:

av herr *Pérsson* i Norrköping, som med instämmande av herrar *Lindhagen*, *Pettersson* i Södertälje och *Borg*, yrkat

att riksdagen måtte för sin del antaga följande tillägg till första stycket i 2 § i lag om avbetalningsköp:

Ändå att med betalningen föreligger sådant dröjsmål som nu sagts, må, där dröjsmålet uppenbarligen vållats av tillstötande varaktig sjukdom eller oförvållad arbetslöshet, dylik påföljd icke vinna tillämpning så länge sjukdomen eller arbetslösheten varar, dock att längre anstånd än sex månader ej må kunna påfordras.